

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІЦЕНЗІАТІВ З ТУРИЗМУ**

Аналізуючи практичну діяльність туроператорів і турагентів Одеської області, нами зроблено висновок про необхідність унесення до їх роботи низки змін, що стосуються контролю за діяльністю ліцензіатів, створення довершеної системи статистичних спостережень та інших важливих питань, віднесених до компетенції державної та місцевої влади. У зв'язку із цим, нами розроблений ряд конкретних пропозицій із вирішення даної проблеми для ліцензіатів Одеської області, які можуть бути застосовані й в інших регіонах країни.

1. *Забезпечення підвищення виконавської дисципліни ліцензіатами Одеського регіону.* У нашій області зареєстровано близько 250 туроператорських та турагентських компаній, з яких реально функціонують лише 191, що становить 75% від їхньої загальної кількості. До речі, така ж частка фактично діючих фірм-ліцензіатів зафіксована й у масштабах України в 2007 році [1]. Отже, 25%, тобто практично кожна четверта туристична фірма, або не звітує про свою діяльність, або не працює взагалі. У зв'язку із цим, на нашу думку, Одеському обласному управлінню культури і туризму необхідно підсилити контроль за діяльністю подібних ліцензіатів:

- впровадити практику проведення результативних позапланових перевірок з метою з'ясування мотивів небажання туристичної фірми-ліцензіата звітувати про свою роботу;

- перешкоджати оформленню нової ліцензії по закінченні терміну дії нинішньої, якщо туроператор (турагент) не надавав статистичну інформацію про свою діяльність;

- відслідковувати інформацію про незареєстровані туристичні фірми, тобто ті, які працюють без ліцензії, тому що їхня неправомочна діяльність може бути небезпечна як для клієнтів, яким можуть бути надані непрофесійні туристичні послуги, так і для регіону, імідж якого залежить від багатьох факторів, у тому числі й від гостинності приймаючої сторони. Відсутність ліцензії або недійсність у зв'язку із закінченням її терміну завжди свідчать про можливі незаконні дії з боку туристичної компанії.

2. *Створення потужного Інтернет-ресурсу, який висвітлюватиме всі події відносно розвитку туризму в регіоні, як для туристів, так і для професіоналів турбізнесу.* На даному Інтернет-порталі необхідно розташовувати інформацію про регіон і його визначні пам'ятки, про можливості розміщення, відпочинку, дозвілля, новини туризму, анонси майбутніх подій і заходів, проведених у регіоні, про програми розвитку, про зміни законодавства й багато про що інше, що є важливим і корисним для туристичної сфери. Крім того, Інтернет-портал сприятиме формуванню позитивного іміджу міста і регіону за його межами.

3. *Залучення державної підтримки для популяризації регіонального турпродукту на світовому туристичному ринку.* Одеський регіон має всі можливості для розвитку багатьох видів туризму: подійового, культурно-пізнавального, лікувального, дитячого, молодіжного, сільського («зеленого») тощо. На жаль, дані різновиди туризму воліють неорганізовані туристи, тому що в багатьох випадках відсутні діючі пропозиції з боку туроператорів, зайнятих проектуванням більше масового й дорогого турпродукту. Рекламування туризму Одеської області на світовому туристичному ринку могло б забезпечити приїзд набагато більшої кількості відпочиваючих, що сприяло б залученню коштів в економіку регіону й країни в цілому. Але туризм поки визначений як пріоритетна галузь

розвитку Одеської області тільки в рамках відповідних регіональних і міських програм, а фактично йому приділяється дуже мало уваги, незважаючи на всю його привабливість для соціально-економічної сфери.

4. *Стимулювання туристичних підприємств*, які створюють привабливі для іноземних туристів турпродукти і мають намір рекламувати їх на світовому туристичному ринку. Розвиток туризму в нашому регіоні потребує підтримки урядових структур, що має бути виражено в реальних діях – наприклад, у прийнятті законопроектів, що полегшують існування туристичних фірм, в удосконалюванні податкової системи, уведенні системи пільг для нових туристичних компаній або залученні даних фірм до співробітництва в рамках спільних взаємовигідних проектів.

5. *Оптимізація структури туристопотоку по цілям подорожей*. На Одещині туристи перебувають в основному з метою дозвілля і відпочинку, тобто відбувається більша концентрація туристопотоку з даною ціллю відвідування, у той час, як потенціал регіону значно ширше. Так, в Одеській області, на нашу думку, необхідно розвивати діловий туризм, тому що бізнес-туристи – це завжди вигідні клієнти, які найчастіше сполучають ділові зустрічі з відпочинком. Про перспективність розвитку ділового туризму наочно свідчать цифри UNWTO: подорожі з діловими цілями здійснюють 16% туристів у загальному туристопотоці, але доходи від даної категорії туристів становлять 60% світових надходжень від туризму [2]. Туристи даної категорії за своїми запитами відрізняються підвищеною вимогливістю до надаваних послуг, цінують високий рівень комфорту й, як правило, не витрачають багато часу на вибір місця проведення дозвілля. При моделюванні турпродукту для ділових туристів необхідно враховувати їхні побажання відносно комфортабельного розміщення, можливості проведення конференцій,

ділових зустрічей і переговорів, користування послугами бізнес-центрів, прокату автомобілів. У разі того, що поїздки ділових туристів найчастіше відбуваються на індивідуальній основі, то їм варто пропонувати організацію ексклюзив-турів.

Одеський регіон має широкі можливості для розвитку подійового туризму, який містить у собі крім традиційного відпочинку участь у самих цікавих заходах. Виставки техніки, спортивні заходи, концерти відомих виконавців, шоу та мюзикли, фестивалі та ярмарки - все це є основою подійового туризму, тобто тематичного, який визначений UNWTO одним із перспективних видів туризму XXI століття. В Одеському регіоні даний вид туризму представлений такими заходами, як «Гуморина», «День міста», фестиваль «Боді-Арта», «Свято молодого вина», «Ганкевич», «Гоблін-Шоу» тощо. Туроператори та турагенти Одеського регіону можуть зосередити свою увагу на залученні іноземних і внутрішніх туристів на відпочинок, пов'язаний із проведенням цих заходів.

Серед мотивів, з якими подорожують туристи по Одеській області, зовсім невелику частку займають лікувально-оздоровчі, питома вага яких продовжує скорочуватися. Маючи унікальні можливості для розвитку даного напрямку, на Одещині спостерігається його повний занепад. Проблема полягає, в основному, у відсутності бажаного сервісу, якості, та, звичайно, у застарілій матеріально-технічній базі. При достатньому рівні фінансування даної галузі, а також державній підтримці, лікувально-оздоровча галузь може стати прибутковою. Крім того, необхідно вжити заходів із розширення асортименту послуг, щоб зацікавити клієнтуру середнього віку й навіть молоді – пропонувати їм анімаційні програми, заняття фітнесом, СПА тощо на фоні скороченого терміну перебування у санаторно-курортних закладах.

Отже, створюючи умови для розвитку різних видів туризму, можна залучити в регіон більшу кількість туристів, що сприятливо відіб'ється на загальному добробуті регіону та сфері туризму в цілому.

б. *Удосконалювання екскурсійної діяльності.* В Одеському регіоні й у країні в цілому необхідно забезпечити проведення обліку екскурсиводів. На регіональному рівні варто ініціювати внесення змін до «Положення про порядок видачі дозволу на право здійснення туристичного супроводу фахівцями туристичного супроводу» № 83 від 24.09.2004 року (далі - Положення № 83) [3], тому що хоча метою даного положення є створення бази даних про наявність в Україні кадрів туристичного супроводу й забезпечення туристів якісним туристичним супроводом, проте, норми даного Положення № 83 носять суперечливий характер. Наприклад:

- відбувається порівняння фізичних осіб-підприємців (СПД) із найманими робітниками туроператора або турагента. Відповідно до Положення № 83, за винятком працівників організацій, яким належать об'єкти показу, спеціальний дозвіл зобов'язані одержувати всі фізичні особи, які здійснюють супровід туристів, тобто і приватні підприємці, які впроваджують діяльність і платять податки самостійно, і наймані робітники, які працюють в туристичних компаніях (за рівень кваліфікації яких повинна відповідати ця турфірма, тому що вона одержала ліцензію на заняття туристичною діяльністю);

- організацію всієї науково-методичної роботи покладено на самого фахівця з туристичного супроводу, у той час як, відповідно до світової практики, цим повинен займатися цілий колектив методичного відділу, який має можливість проводити дослідження та має доступ до архівних документів, музейних цінностей тощо;

- комісія з видачі дозволу на туристичний супровід, по суті, займається не атестацією, а лише акредитацією кадрів туристичного супроводу;

- відсутні чіткі інструменти контролю за діяльністю фахівців туристичного супроводу, що приводить до неможливості проведення обліку цих фахівців;

- низька виконавська дисципліна в регіонах. Так, наприклад, в деяких областях акредитаційні комісії не створені взагалі, а там, де створені, робота ведеться не скрізь. Наприклад, в Одеській області не видано жодного дозволу.

Дані протиріччя в законодавчій базі створюють можливості для незаконної діяльності фахівців туристичного супроводу, контроль за якою в цей момент неможливо проводити без установлення обов'язкових правових умов.

На нашу думку, запропоновані міри вдосконалення діяльності туристичних фірм Одеського регіону здатні вирішити ряд проблем і поліпшити загальне становище туристичної сфери, а саме: сприяти проведенню законної діяльності, залученню в регіон більшої кількості туристів, цілями відвідування яких будуть різноманітні види туризму, створювати сприятливу атмосферу для розвитку туристичних підприємств (туроператорів і турагентів), які спеціалізуються на прийомі іноземних і внутрішніх туристів, привести показники статистичної звітності у відповідність із реальною ситуацією, підвищити рівень конкурентоспроможності ліцензіатів з туризму Одеської області в загальнодержавному масштабі тощо.

Література

1. Статистична інформація // www.tourism.gov.ua
2. Статистична інформація // www.unwto.org
3. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцями туристичного супроводу. Затверджено наказом Державної туристичної адміністрації України від 24.09.2004 р. № 83.